

ЗАКОРДОННЕ
ПРЕДСТАВНИЦТВО
УКРАЇНСЬКОЇ
ГЕЛЬСІНСЬКОЇ
ГРУПИ

Ю Р І Й Л И Т В И Н

(Портрети сучасників)

Упорядкувала
Надія СВІТЛИЧНА

Нью-Йорк, 1980 р.

Член Української Гельсінської групи

Юрій Тимонович ЛИТВИН

diasporiana.org.ua

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Юрій Тимонович ЛІТВИН народився в 1904 році в селі Барахти Васильківського району Київської області в родині сільських учителів.

Батько загинув під час Другої світової війни в 1941 році; мати, Парубченко Надія Антонівна, - учителька-пенсіонерка, мешкає в рідному селі Барахти.

Вперше ір'я ЛІТВИНА засудили 18-річним юнаком у 1938 році до 12 років таборів примусової праці за безпідставним звинуваченням в організації крадіжкі колгоспної телиці. У 1955 році був звільнений за амністією з табору в м.Куйбишеві. Через два місяці його заарештували вдруге і, звинувативши за організацію антирадянської групи в таборі, засудили до 10 років таборів суворого режиму. Відбувши ув'язнення в Мордовських політичних таборах, він повернувся додому в квітні 1965 року. Був украй виснажений фізично, хворий на виразку шлунку, але морально зрілий і стійкий.

Третє ув'язнення за ст. 187¹ КК УРСР від 14.11.1974 року до 14.11.1977 року відбував у побутовому таборі ч.25 в Комі АРСР. Йому інкримінували збірку віршів "Трагическая галерея", повість "Записки робітника", статтю "Тези про державу", відкритий лист Ірежневу з приводу антисахаровської кампанії 1976 року - як наклепницькі документи. В цьому таборі його оперували з приводу прориву виразки шлунку, був у дуже тяжкому стані. Під час третього ув'язнення його дружина Віра Мельниченко розлучилася з ним. Має сина Ростислава /нар. 19.VII.1967 року/.

6 серпня 1979 року його заарештували вчетверте у м. Василькові, куди його викликали надопит, і звинуватили з опори міліції /ст. 188 КК УРСР/. 17 грудня 1979 року Васильківський райсуд засудив Юрія ЛИТВИНА до 3-х років ув'язнення. Незважаючи на дуже поганий стан здоров'я /за півроку до арешту йому знову оперували виразку шлунку й 12-палої кишки/, він не дістає не тільки звільнення від тяжкої праці, а й належного лікування та харчування. Його постійно шантажують, нацьковують на нього кримінальників, виснажують безперервними і тривалими етапами. За перших дев'ять місяців ув'язнення його чотири рази перевозили в інші табори /спершу в м. Біла Церква Київської обл.; від 19.11.80 р. - в м. Буча Київської обл. - уст. КА-45/85-68; за короткий час - табір у Херсонській області, а в жовтні 1980 року його знову забрали на етап/. Після побачення з ним у серпні 1980 року мати почала клопотати про звільнення Юрія за станом здоров'я. У нього рецидив виразки шлунку й кишківника, через виснаження й авітаміноз випадають зуби, він сліпне.

Юрій ЛИТВИН - член Української Гельсінської групи від травня 1978 року.

Мати ПАРУБЧЕНКО Надія Антонівна мешкає за адресою:
251160, с. Барахти Васильківського р-ну Київської обл.

Сестра БОЙКО Галина мешкає в Києві. Її службовий телефон 23 62 43, домашній 79 16 44.

Адреса Юрія ЛИТВИНА в таборі тимчасом не відома.

ВІД УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ В СПРАВІ Ю. ЛИТВИНА

Виступ Юрія ЛИТВИНА на суді дуже промовисто оповідає про те насильство, яке чинить влада над учасниками українського правозахисного руху. Як відомо, Юрія Тимоновича ЛИТВИНА засуджено на 3 роки позбавлення волі за сфабрикованим звинуваченням /карна стаття 186 ч.1 КК УРСР/^{*}. Ю.ЛИТВИН - тяжко хвора людина, його життя під загрозою.

Така сама розправа за різними вигаданими звинуваченнями спіткала багатьох інших українських правозахисників: В.СТРІЛЬЦЕВА, В.СІЧКА, Н.СІЧКА, В.ОВСІЄНКА, М.ГОРБАЛЯ, Ярослава ЛЕСЕВА, Петра РОЗУМНОГО, а давніше Петра РУБАНА, Сергія БАБИЧА, Василя БАРИАДАНУ і нещодавно заарештованих Віталія КАЛИНИЧЕНКА, Володимира КРАШНИКА, філолога Ганну Василівну МИХАЙЛЕНКО з Одеси, поета Зиновія КРАСІВСЬКОГО /Моршин Івано-Франківської обл./ та інших правозахисників. Усі вони стали жертвами офіційного розбою. Така ж розправа нині чекає на багатьох інших, сьогодні невідомих правозахисників, яких заарештують завтра. Боротьба з правозахисним рухом - це боротьба, яку так звана народна влада СРСР ось уже 60 років веде з народом. Проблеми, підняті правозахисним рухом, стають дедалі гострішими, коло цих проблем зростає з кожним днем...

Жертвами офіційного розбою стали члени Московської Гельсінської групи, учасники робітничого руху незалежної профспіл-

^{*} Напевно, тут помилково названо статтю карного кодексу, оскільки відомо, що Ю.ЛИТВИНА засуджено за звинуваченням у "спротиві міліції", а ст.186 передбачає цей злочин. (Прим. упор.)

ки на чолі з В.КРЕМІАНОВИЧ. Жертвою посиленних репресій став А.Д.САЛАРОВ - людина, діяч, що уособлює все найкраще, що є в цій країні. Позасудове заслання А.САЛАРОВА, вчинене в час окупації Афганістану, свідчить, що влада позбулася останнього стриму, стоячи перед нерозв'язаними проблемами часу. Ми звертаємося до свого народу і кажемо: єдиний реальний шлях виходу із тієї скрути, в якій ми перебуваємо, - це шлях, на який вказує ака емік САЛАРОВ, - правозахисний рух в СРСР.

Поки партія буде тримати монополію на владу, відгородившись од голосу народу стіною тюремних мурів, адміністративних заборон, - жодна з існуючих проблем не розв'яжеться. Місія правозахисного руху - розбудити громадську думку, сприяти створенню незалежної від держави мережі громадських організацій і легалізувати громадську думку в країні. Так зване монолітне радянське суспільство тотожне відсутности цього суспільства, бо це суспільство ніяк не виявляє свого існування, будучи цілком розтоплене по державних прокрустових ложах дозволеного буття. Це суспільство не має вільної преси, не має своїх об'єднань, не має свого голосу, не має свого тіла. В цьому полягає жах нашого тоталітарного існування, при якому цілий народ стає предметом партійних маніпуляцій, слухняною цяцькою в руках власть імущих.

Життєвий рівень трудівника першої країни так званого реального соціалізму - чи не найнижчий в Європі. Український робітник працює щотижня не 41 годину, а значно більше. Адже мало кожна друга субота оголошується на підприємствах робочою,

тобто робочий тиждень сягає фактично 44-45 годин. Це значно більше, ніж у розвинених країнах Заходу, де робочий тиждень часом опускається нижче 40-годинного рівня. І за таку працю в Радянському Союзі робітник одержує злиденну платню, якої ледве вистачає, аби звести кінці з кінцями. Українська трудівниця, жертва своєї рівноправности, змушена працювати нарівні з чоловіком. Але й це не рятує родини від хронічного економічного невикруту, не кажучи про занедбання прямих материнських обов'язків - виховання і догляду дітей. Добрих 70-80% їхньої спільної платні йде на прохарчування. Наш робітник знає, як постійно порушується трудове законодавство - аби тільки виконати виробничий план.

Непомітно, але відчутно на бюджеті родини поступово зростають ціни, девальвуються гроші, постійно бракує предметів найпершого вжитку. Все це відомо кожному, хто не користується послугами закритих урядових крамниць і не має тасмних пільг добре забезпеченого начальства.

Становище селян, усе ще змушених тікати до міста, аби мати більш-менш людські умови існування /принаймні нормований робочий день/, відсутність у них бажання працювати біля святої землі призвело до того, що держава вже не може обійтися без регулярного закупаування зерна в капіталістичних держав, система колгоспного господарювання, неефективна всі роки свого існування, не здатна виникуватися від своїх вроджених хвороб - які б фінансові ін'єкції їй не робили. Люди, снесвірені в колгоспній праці, тікають до міста /молоде покоління лишає все

на своїх батьків/ Сільське господарство йде від великого краху до ще більшого.

Становище рядової інтелігенції мало чим відрізняється від того, в якому перебувають робітники і селяни. Її турботи починають у тому, аби якось уможливити матеріальний стан свого життя. Іншої мети вона просто не має. Перетворившись на чиновників державної служби, український інтелігент утратив право називатися інтелігентом і не в змозі виконувати якусь духовну місію. Він або рекрутований до панівної касты парійно-державного чиновництва, або опускається на люмпенське дно - у вічний матеріальний невикрут, у клопоти буденщини і т.д. Усе це питання, обійти які правозахисний рух ніяк не може. Весь комплекс питань, пов'язаних із соціально-економічними і політичними правами людини, має бути в нашому погляді.

Ми так само не можемо мигнути з великодержавним шовінізмом /до речі, посяяним зверху/, який запанував на Україні. Проблеми, висунуті свого часу українськими правозахисниками 60-х років, стали значно пекучіші.

Процес нівелювання націй зайшов задалеко і вирішується він перелусім на території України. Українським правозахисникам було, є і буде найтяжче. Тут не минуть ні малого, ні старого, ні білш значуного правозахисника, ні початківця-неофіта.

Доля всіх інших народів Союзу РСР залежить від того, чи виграв російський шовінізм свою війну з українським національним організмом /що за кілька століть перебування в імперіальному середовищі зазнав уже органічних змін/, чи цієї війни росій-

ський шовінізм не виграє.

Правозахисний рух в СРСР став сьогодні фактором міжнародного значення – попри тимчасові втрати в межах країни. Ми вважаємо, що істотною перспективою цього руху було б створення громадських груп-правозахисту – в кожному районі Союзу РСР, їх спільна координація і сконцентровані зусилля при збереженні демократичних засад, на яких цей рух існує досі.

Тобто правозахисний рух міг би стати громадським коректором партійного абсолютизму, сталою формою народного волевияву на зразок тих рад, які існували на початку століття і досягли своєї функціональної зрілості в умовах температури переджовтневого 1917 року.

Кожна область, кожен район повинен започаткувати цей правозахисний рух, аби тотальним утискам влади протиставити тотальну волю до забезпечення в країні правового клімату на рівні часу.

Другою перспективою правозахисного руху – вже на міжнародній арені – було б створення міжнародного координаційного центру таких правозахисних груп – на рівні ООН.

Цей міжнародний координаційний центр міг би бути своєрідним варіантом ООН, лігою громадської думки народів, а не урядів держав.

Цей правозахисний координаційний центр, поклавши в свою основу інтереси Людини, її персональний добробут, як одиниці соціально-світового організму, керувався б у своїй роботі гуманістичними принципами всього людства, а не правовими регіо-

нальними постулатами, які завжди є вчорашнім днем людських змагань до соціальної справедливості. *

Такий центр міг би бути ідеальною школою вироблення загальнолюдських принципів гуманізму, їхнього повсякденного поширення всупереч регіональним правовим специфікам нелюдських диктатур, що визріли на тілі нашої планети, як її ракові пухлини.

Міжнародна і міждержавна природа правозахисного руху має стати тією основою, на якій люди цілого світу унеможливають агресивні війни, регіональну кривду і зможуть вирішувати ті складні питання, що постають сьогодні перед цілим світом, перед усією планетою - єдиною спільною вітчизною всіх племен і народів...

Ми простягаємо руки правозахисникам Росії і Вірменії, Литви й Естонії, самооборонцям Польщі і прибічникам Чеської Хартії; всім людям Землі, що дбають про оборону прав людини на вільній од державних меж землі, і кажемо: Об'єднаймо наші зусилля вже сьогодні, поки нас не кинуть в провалля світової війни, дим якої вже куріє над планетою!

Юрій ЛИТВИН

ОСТАННЄ СЛОВО,

виголошене на судовому процесі в м.Василькові 17.ІП.1979 р.

Гановні мої земляки, звертаюся до вас і широких кіл громадськості з заявою, що сфабрикована проти мене кримінальна справа є не що інше, як підла провокація, авторами якої є КДБ України, виконавцями ж - Васильківський райвідділ міліції, суд і прокуратура м.Василькова. Провокація, вчинена проти мене, - це свідомий злочин, здійснений органами т.зр. радянської влади не лише проти мене як особи, як літератора, як члена Української громадської групи Радьєїнкі, але й проти всіх тих, кому дорогі й близькі ідеали демократії, свободи і гуманізму. Прокурор будував свої звинувачення Литвина не на ґрунті об'єктивних фактів /яких не було/, а на хисткому тлі фальсифікації і прямих лжесвідчень "потерпілих", які безсоромно брехали на суді під опікою "Влади" і "Закопу". І це ще один доказ того, що суд і прокуратура були прямо зацікавленими сторонами, тобто учасниками вчиненої проти мене провокації. Пасивність мого адвоката МЕДВЕДЧУКА в захисті обумовлена не його професійним профанством, а тими вказівками, які він одержав згори, і підлеглістю: він не смів розкривати механізму вчиненої проти мене провокації. Адвокатська участь у таких справах зведена нанівець - це ще одне свідчення відсутності в СРСР інституту адвокатури при розгляді політичних справ, де садять людей "інакодумачих". Щодо потерпілих, то вони сказали самі про себе більше і краще,

нім хто. Десь 60 років тому Дзержинський назвав міліцію дзеркалом радянської влади. Воістину, ко правда. Ось вам дзеркало Василькова. Дзеркало нашої влади. Ганьба всім присутнім у цьому залі. Цей суд є одним з найганебніших сторінок за всю історію судочинства у Василюкові, і він буде лежати на совісті не лише тих, хто мене судив, але й на вашій совісті, мої громадяни-земляки.

Тут прокурор провадив про те, що Литвин був, є і завжди буде кримінальним злочинцем. Це брехня, димова завіса, за якою карні органи радянської влади ховають свій злочин. Цей суд не займався розбором справи, а захищав "потерпілих" міліціонерів і звинувачував Литвина. Я не маю жодних підстав уважати цей суд судом у справжньому значенні цього слова.

Як суд, так і прокуратура, так і державна безпека, так і міліція є вузлами на батоці, яким періцять і будуть періцяти Литвина за його вільнодумство, за його літературну творчість та правозахисну діяльність. Цей судовий процес - бюрократична формальність по юридичному оформленні батоження. І це є правда, яку добре знають тут присутні.

Тепер звернуся до справжніх фактів. По відбутті трирічного покарання за свою літературну творчість 14.Х.1977 р. я звільнився, чітко усвідомлюючи, що в умовах т. зв. радянської дійсності я не матиму можливості не лише займатися літературною творчістю, без якої не мислю свого існування, але нормального життя, не відмовляючися від своїх переконань. Відмовлятися від них на догоду режимові [не маю] ні найменшого бажання.

Знаючи, яке майбуття приготують мені органи КДБ, а також враховуючи стан свого здоров'я, я знав, що наступне ув'язнення стане для мене останнім. Стож я звернувся до Президії Верховної Ради СРСР із заявою про відмову від радянського громадянства і надання мені з матір'ю ПАРТИЦАНКО Надією Антонівною можливості залишити Радянський Союз. Замість союзової Президії відповіла нам місцева влада. В січні 1978 р. мене викликали до Пархтівської сільради, де дільничний міліціонер у присутності матері і голови сільради став називати мене "паразитом". На моє зауваження, що не пасус представникові влади хамити, міліціонер погрозився посадити мене на 15 діб у тюрму, і тільки завдяки проханням матері та голови сільради цього не трапилось. Органи КДБ і міліція безумовно знали про мій стан здоров'я /живороба ніг, шлунку/, згідно з якими я не можу виконувати жодної фізичної роботи.

Ця розмова була нічим іншим, як ззадалегідь запланованою провокацією, мета якої - викликати Литвина на взаємну грубість та покарати 15-добовим ув'язненням. На початку лютого 1978 року я лягаю в Васильківську лікарню на операцію ніг /розширення венозної кров'яної системи/. З цей час мою матір відвідує працівник Київського ЗВІРу і попереджає, що коли Литвин буде добиватися еміграції, то психіатр Васильківської лікарні дасть рекомендацію помістити мене в психіатричну лікарню на лікування. /Сауважую, що ніколи ні я, ні мої рідні не зверталися до психіатрів/. Це і була конкретна відповідь, яку ми одержали на свою заяву до Президії Верховної Ради СРСР відносно еміграції.

Тобто Президія грубо порушила ст.14 Загальної Декларації прав людини ООН і свій власний закон про ратифікацію цієї Декларації від 1936 року. Це не один доказ того, що в Радянському Союзі гуманізм не є виявом доброї волі людини, а є однією з форм примусу - закріплення її за державою. І це також правда, яку не можна приховати ніякою, демагогією.

Газета "Київська правда", а за нею "Культура і життя" 17 квітня 1978 року надрукували статтю, підписану В.ЛОКОТИМОН, третину якої присвячено оббрижуванню Литвина. Відомо, що публікації такого змісту в радянській офіційній пресі з'являються за вказівкою КДБ. За місяць-два після цього до мене навідується її автор ЛОКОТИМО і передає - за дорученням держбезпеки м.Києва попередження, яке в устах цього гінця від КДБ звучало так: "Коли Литвин і надалі буде провадити свої, до нього буде вжито найсуворіших заходів". Згодом, переконавшись, що Литвин не є лише дисидентом-одинаком, але є її член Української Гельсінської групи і бере в її діяльності активну участь, органи КДБ дають вказівку міліції - при нагоді затримувати Литвина і робити в нього труси. Такі особисті обшуки Литвина міліція провадила неодноразово. При цьому вилучено записничок з номерами телефонів, адресами знайомих, книги, копірку тощо. Також затримували і труси вчиняли проти Литвина працівники Левченківського і Салізничного відділів міліції м.Києва.

У червні 1978 року мені дали адміністративний нагляд. Мені заборонили залишати межі Васильківського району, а в селі Баракти, де я мешкаю /за 10 км від Василькова/, бути з 9-ї

год. вечора до 6-ї год. ранку. З'являтися в публічних місцях заборонено тощо. Цей нагляд давав органам влади формальне право втручатися в моє приватне життя в будь-який час - удень чи вночі. Ці ж органи тероризують мене з трудовлаштуванням. Директор Калинівського радгоспу вже через місяць після мого влаштування на це підприємство заявив мені: "У мене не виправна колонія, тому залиште моє господарство!". Не може бути, щоб сільський бюрократ насмілився на такі заяви без консультації з КДБ.

Якимось дивом мені пощастило влаштуватися на Васильківський завод Побутелектроприлад, але через хворобу я не зміг там довго працювати - в жовтні 1978 року швидка допомога забрала мене у Васильківську лікарню, де мені оперували виразку дванадцятипалої кишки і шлунку та грижу. Але і в лікарні мене не залишало всевидюче око КДБ - у листопаді мене "провідав" уповноважений КДБ Васильківського району і застерігав, аби я не мав розмов з хворими на політичні теми. Після операції, при чому повторної /!/, після виписки з лікарні Комісія ВКК* не дала мені групи інвалідності, хоч я мав на неї повне право, і таким чином позбавила мене матеріальних засобів на існування. /Це все гіпнотизуюча дія КДБ/. Окрім того, це дає право органам міліції знову мене тероризувати з приводу трудовлаштування. Це теж робилося не без волі органів КДБ.

6 березня 1979 року в Києві заарештовано члена Української громадської групи Гельсінкі письменника Олеса ІВАНЕНКА. В той же

* Рос. Врачебно-консультационная комиссия - лікарсько-консультаційна комісія /Прим. упор./.

вечір на квартирі матері в селі Барахти, де я мешкаю, КДБ учинило трус. Вилучено рукопис моєї незакінченої книги "Советское государство и советский рабочий класс", добірку моїх віршів, зошит з конспектами і нотатки, кілька документів Української громадської групи Гельсінкі, лист консульської групи США до матері і т.п. Тоді ж вчинено труси в Києві і Київській області і в м.Долина Івано-Франківської області. Вилучили матеріали групи, серед яких - ряд моїх статей та книгу віршів "Трагическая галерея". Згодом затримали в Києві журналіста Павла АНОХІНА і вилучили в нього мою працю "Правозахисний рух на Україні, його засади та перспективи". 30 травня 1979 року я був викликаний на допит старшим слідчим КДБ по Київській області з приводу діяльності Української правозахисної групи і персональної участі в роботі групи, і зайшла мова про вилучені мої твори. Давати будь-які свідчення я відмовився, зробивши заяву на ім'я голови КДБ УРСР. Ось її зміст:

З приводу моєї літературної та правозахисної діяльності, а також діяльності Української групи сприяння виконанню Гельсінських угод в СРСР уважаю непотрібним давати будь-які свідчення, бо твердо впевнений, що як моя діяльність, так і діяльність цілої групи не суперечить ні букві, ні духові таких документів, як Загальна Декларація прав людини ООН, Прикінцевий Акт Гельсінських угод, Конституція СРСР, а тому втручання органів КДБ в мою діяльність як члена групи є грубим порушенням згаданих документів.

Це було 30 травня 1979 року. Обурений КДБ дав міліції наказ провчити зухвальця! Чому міліції? По теперішній КДБ, рятуючи свою репутацію, передоручає свою роботу іншим, аби родовід КДБ від Жвова і Берії не так афішувати. Так, сьогоднішній КДБ не поспішає виконувати особливо брудні справи. Май це зробить міліція, котра не гребує найбруднішим брудом. Отож Васильківська міліція стала шукати будь-якого приводу. 19 червня - день народження мого сина. І коли я приїхав з Барахтів до Василькова і, зустрівши брата, купив пляшку "шампанського", щоб потім випити по чарці на квартирі, де живе мій син, агенти міліції та КДБ все те фіксували. Коли ми пішли на берег Стугни - туди надїхала машина спецслужби. Далі все пішло за затвердженим недолугим сценарієм: з"явилися "потерпілі", які свідчили, що бачили, як Литвин розпивав спиртні напої /справді вони не могли того бачити, бо вжиті мною 50-60 грамів коньяку я випив півгодини до зустрічі з "потерпілими"/. Отож, брехня і їхнє свідчення, боцімто Литвин був такий п"яний, що не міг триматися на ногах. А було так: Коли я, вийшовши з води, став одягатися /втягнув шкарпетку, стоячи на одній нозі/, то відчув, що хтось міцно стиснув мені руку. Це був один з трьох міліціонерів, що бродили коло мене.

- В чому справа?

- Документи! - наказав міліціонер.

Коли я назвався і подав паспорт, ті, кинувши "нам тебе й треба", наказали сісти в машину.

- Не горить. Одягнуся і сяду,- відповів я старшині і нахилився, аби одягнути другу шкарпетку, і не зчував, як мені за-

ламали руки і кинули в машину, що стояла поруч. Мені вслід полетіли мої речі - туфлі, сорочка, майка, піджак.

Ось і весь мій "опір". Версія суду про мій "активний опір" - геть абсурдна. Як міг напівхворий Литвин після трьох операцій чинити опір трьом здоров'ям та ще й самбістам^ж? Чому ж судді й прокурор вірять у це безглуздя? Тому що ідіоти? Ні, не тому. Вони й самі добре знають, яка це дурниця, але мусять виконати чужу волю, тих, кому вони віддані в духовне і фізичне рабство. Я певен, що внутрішня совість, яка мусять бути і в суддів і в прокурора, опирається цій брудній розправі, - і все ж вони чинять і будуть чинити проти совісти, щоб юридично оборонити цю брехню і піднести її на висоту закону, аби абсурдові дати право не існування. Як тут не пригадати відомої байки Глібова "Вовк та ягня"? Радянські вовки не лише не поступаються царським, вони ще нахабніші і страшніші чи бодай не одягають на себе овечих шкур. Найстрашніше те, що суд, прокуратура розглядають цю провокацію як нормальне явище. Коли їх і мучить совість, то вони впевнені, що чинять зло в ім'я добра. Це - мораль Сатани.

Але злочин, якого вони зараз завдають Литвинові, вийшов далеко за межі справи Литвин. Це та правда, панове карателі, яку ви можете прочитати по очах людей, що сидять у цій залі. Цей процес ви виграте, але програєте його морально. Ви пожертвували моральними факторами заради інших - не скажу політичних, ні - кон'юктурних. А цього ніколи не прощас майбутнє. Мені боляче усвідомлювати, що після всіх трагедій віку є ще серед нас

^ж Від російського скорочення самбо - самооборона без озружя /самооборона без зброї/.

люди, які віддають свій найдорожчий скарб - дуну - на вівтар політичного молоха. Деградація суспільства, як і особи, втрата ними духовних цінностей - це свідчення деградації ладу. Так було завжди - згадайте історію занепаду Римської імперії. Тепер давайте подивимось, як розвивалася далі ця провокація.

Доставивши мене до міліції у "звитверзник", мені зробили особистий трус, звеліли роздягатися до трусів. Литвин відмовився це робити і попросив міліціонера, аби той подзвонив уповноваженому КДБ по Васильківському району Українському і сказав, що Литвин хоче його бачити. Старшина не дозволив черговому дзвонити, зашипивши: Український знає, що ми робимо. І знову вимагав, щоб Литвин роздягся. Коли той відмовився і здруге, старшина з двома підручними стали роздягати його силоміць, скаженіючи від непокори жертви. Коли старшина вивернув на бік хвору ногу Литвина, той назвав старшину фашистом і поліцаєм. Чому я так сказав? Відповідаю. Фашист не обов'язково носить коричневу сорочку зі свастикою на рукаві. Фашист - це соціально-психологічний тип людини, яка втратила все святе і творить зло в ім'я зла. Фашист може бути і під червоною зіркою. Поліцаї - це особа, для якої насильництво стало професією, поліцаї - це професійний гвалтівник. Скажу, що цей старшина і ці міліціонери нічим не відрізняються від тих, які в 1941 році знущалися з мене, поставивши на розстріл.

Коли я назвав своїх насильників фашистами і поліцаями, вони заломили мені руки і, потягнувши в іншу кімнату, кинули на ліжко, прикривавши до нього. Потім старшина з садистичною посмішкою

спитав:

- То що, я фашист?

- Та ще й дурний фашист,- відповів я.

Старшина ударив кулаком мене в лице. Я назвав його дурнем у квадраті. Він знов ударив мене кулаком по голові. Я назвав старшину дурнем у кубі. Той сторчма кулаком ударив мене в живіт. Дурнем у четвертому ступені я назвати не зміг, бо знепритомнів. Але я вдячний цьому типові за те, що коли прийшов до тьми, то збагнув: радянська влада тільки на таких дурнях і тримається. Я спробував був з'ясувати це й лікареві, що зайшов до кімнати, але того це страшенно обурило; обіззавши мене ідіотом, він дав мені якогось болючого застрика. Потому до кімнати зайшов старшина і сказав, що мене розв'яжуть і пустять додому, коли я погоджуся заплатити 15 карбованців за "медобслужу". Я дав таку згоду, і через дві години мене звільнили. Сняли й адміністративний нагляд. Другого дня я описав усе, що зі мною виробляли в міліції. Мати, децю прочитавши з рукопису, попросила, аби я їй розповів цю історію. Вислухавши мене, вона сказала, що поїде скаржитись на Васильківську міліцію голові КДБ України, і поїхала до Києва, але до голови не добилася. Прийняв її заступник голови КДБ по Київській області. Вислухавши скаргу, він заявив, що такого не було і не могло бути, а Литвин оббріхує міліцію. На закінчення розмови замісник сказав матері, що її сина знову судитимуть за його писання. Як бачите, обіцянка його здійснилася. Покірні волі КДБ, місцеві органи влаштували наді мною розправу фактично за "писанину", а формально - за неіснуючий "акти-

вний опір міліції", тобто владі.

Історія радянської влади /я маю на увазі не офіційну історію, а історію, насичену кров'ю і потом народу/ є історією злочинців карних органів радянської влади - КДБ, міліції, прокуратури, суду - цих служнячих виконавців волі партії. Цю правду не спростувати ні демагогією, ні партійними з'їздами, ні п'ятирічними планами, ні космосом. Ця трагедія закарбована не лише на землі, а й на небі. Мені можуть сказати: сьогодні нема ні "червоного терору", ні 1936 і 1937 років, ні післявоєнного 1947 року. Так, цього нема. Але де є гарантія, що цих жахливих трагедій не буде завтра? Хто не дасть повторитися їм? Партія? Держава? Народ? У своїй промові прокурор оперував такими словами, як закон, вів про те, що органи радянської влади дотримуються закону, який є майже богом радянської дійсності. Коли ж я чую це слово - ЗАКОН - я не бачу за ним благодаті, я бачу тільки страшне зло, мільйони й мільйони трупів, очі голодної смерті, квадрати концтаборів, чую сморід крематоріїв, бачу деградацію людини, народу, суспільства, деградацію, яка загрожує людству, бачу пекло ядерної і термоядерної катастрофи. Цей закон штовхає нас, як бидло, в пекло, з якого нас ніхто і ніщо не врятує. Цей закон написано не людьми, а самим Сатаном.

Згадаю ще два факти, які вплинули на розвиток вчиненої проти мене провокації. У середині липня 1979 року по радіостанціях "Голос Америки" і "Свобода" оголошено, що Литвин є членом Української Гельсінської групи; про нього подано коротку біографічну довідку. В кінці липня було повідомлення, що в Нью-мо-

рку вийшов черговий номер "Інформаційного бюлетеня", де вміщено ряд матеріалів Литвина та добірку його віршів. Усе це прискорило ув'язнення. То як може якийсь там Литвин стати письменником і правозахисником усупереч волі партії? За самий цей непослух треба карати й карати. І ось 6 серпня 1979 року санкцією Васильківського прокурора ТВЕРДОМЛІВА Литвина позбавляють волі, кидають до камери Васильківської міліції, а потім до Лук'янівської в'язниці в Києві, до психушки і т.д. І все це чиниться з волі ЗАКОНУ, і все це чиниться [не] тому, що Литвин скоїв злочин, а тільки через те, що його, Литвина, літературна творчість і правозахисна діяльність не санкціоновані волею партії. Здається, за елементарною логікою, судити треба не Литвина, а тих, хто його побив, - міліцію. Але такий суд міг би викрити всіх, хто стояв за плечима старшини з кулаками. І, щоб цього не трапилось, КДБ бере злочинців під захист закону. При цьому Литвин виявляється "жародником", а карні органи - "потерпілою" стороною. І ця брехня узаконено волею КДБ. Які ж цілі ставить КДБ, чинячи розправу?

Перша - систематично тероризуючи Литвина, підірвати його фізичні сили, фізично знищити шляхом повільних, але гарантованих мук. Литвина кидають до в'язниці, де все спрямоване на фізичне і моральне знищення людини /грубі і некалорійні жарчі, недоїдання, брак повітря, інтелектуальний голод, нервові перевантаження і т.п./.

Цей суд покарав Литвина кількома роками позбавлення волі в умовах табору суворого режиму, з якого мало надії на повернення.

Друга мета - вбити Литвина духовно, знищити його як особу,

як літератора, як члена Української православної групи, коротше - знизити його соціально-громадську значимість. Саме тому проти Литвина сфабриковано кримінальну справу по статті 138 КК УРСР, саме тому звинувачення послуговується версією, згідно якої Литвин був, а і завжди буде кримінальним злочинцем, саме тому Литвина кидають у камеру до подонків, щоб зламати його морально. Влаштовують йому подвійний прес - зверху і знизу, кидають туди, де все просякнуте злом, моральним розкладом, кидають у найбрудніше багно радянської дійсності, в це справжнє царство Сатани, де все зроблено, щоб убити в людині її д - її віру в любов, добро і правду. Знизити її душу. Збити в людині людину.

Панове провокатори, ваша друга ціль не досягнена. Литвин не стане перед вами на коліна, не перетвориться на того, кого ви хочете з нього зробити. Він не зрадить поклику свого серця. Він не кине своєї душі в брудну пащу вашого кривавого бога, і це свята правда. І цю правду не придавати всім арсеналом ваших підлот і провокацій.

Третя мета карателів - засудивши Литвина, вдарити по Українській Гельсінській групі, паралізувати діяльність на оборону прав людини і народу. Як партія боролася з інакодумцями - добре відомо. П'ятдесят років цієї боротьби - це шлях, укритий мільйонами трупів, ганьбою найцинічніших провокацій. І це правда, яку не заховати радянській демагогії. Радянська пропагандивна машина та органи КДБ не гребують нічим, аби спалити православно-християнський рух в СРСР, як щось невластиве, безпідставне і вороже радянському способу життя і занесене зовнішніми антирадянськими силами. Бо, за барабанною логікою, - "народ і партія єдині",

тому все, що не від партії, є вороже народові. Тому члени Гельсінської групи є лише "отжененцями, уловниками, психически больными". Щоб підтримати цю версію, органи КДБ вдаються до нагнаних провокацій, аби скомпромітувати правозахисний рух, а відтак і знищити його. По в СРСР [за офіційним поглядом] нема і не може бути ні національної, ні класової ідейної політичної боротьби, ні інакочисців, правозахисників, ні всього того, чого КПРС не дозволяє бачити в дійсності. Але справжня реальність не хоче йти в ногу з партійними програмами, не слухає партійних приписів. Коли б КДБ було послідовне, воно б посадило до в'язниці небо й земля і там би старанно "перевиховувало". Але радянська пропаганда знає, що в політичній дискусії брехня більш пожиточна, ніж правда. Радянським політикам ця істина добре відома.

Як член Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод в СРСР я з усією відповідальністю заявляю, що українська правозахисна група за три роки свого існування не зробила жодного вчинку, за який би довелося червоніти її членам чи прихильникам. Ви не знайдете в Радянському Союзі жодної людини, якій би Гельсінська група заподіяла зло. Питаю і я: чи є в цьому залі люди, яким зчинили зло органи радянської влади? Відповідав: є. І це насамперед Митвин, його мати. Це істина очевидна і безперечна. ... вона прямо вказує, де і хто є справжні злочинці. Члени Української групи Гельсінкі нікого не тероризували, не гвалтували, не били, не кидали до в'язниці, не морили голодом, не експлуатували, не душили танками, не посилали в

пекло малих і великих війн. Як би ви не перекручували факти, до якого б не вдавалися фальшу, ніхто не знайде жодного факту, який би дискримінував нашу групу. Таких фактів не було і, я певен, - їх не буде. А чи може так сказати про себе радянська влада і Комуністична партія? Коли й може, то тільки тому, що їм очей у Сірка не позичати. А чи може сказати партія, що в її лавах не було таких катів, як Єжов, Берія і сотні тисяч їх поплічників? Цього вона не може сказати. Чи може КПРС сказати, що її члени щоденно не чинять кримінальних злочинів, не беруть хабарів і т.д. - а радянський суд їх не судить? Не може, бо таких фактів безліч. Я не стану перераховувати всі злочини, вчинені радянською державою за 62 роки її панування. Практично це неможливо. Скажу коротко: вся історія КПРС - це історія злочинства, скоєного партією і державою проти людини, людства і врешті - проти Бога. І це правда. Свідком цієї правди є саме небо.

Уся діяльність Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод спрямована на захист прав людини, громади і нації від постійних утисків і правопорушень з боку органів державної влади, а також на пробудження в людині, народі свідомості того, що радянська влада є антинародна.

Українська правозахисна група вважає, що розвиток громадської свідомості повинен іти саме в цьому напрямку, в напрямку боротьби з правопорушеннями, що це прогресивне явище не лише союзного, а й світового значення. Ця тенденція спрямована проти політичного деспотизму і милітаризму в боротьбі за демократизацію і гуманізацію цілого світу з усіма його суспільними ор-

ганізмами. Як уже не одноразово заявлялося, українська правозахисна група є невід'ємною ланкою світового правозахисного руху і по праву користується авторитетом і визнанням широких кіл демократичної громадськості світу.

І це не самореклама. Це безперечний реальний факт, який рано чи пізно мусить визнати радянська влада.

Але сьогодні ця влада найганебнішими засобами шантажу, провокації і прямих фізичних репресій ~~порушує~~ цей правозахисний рух. І не тільки на Україні. Українській групі доводиться працювати в особливо тяжких умовах - це має своє історичне підґрунтя - вона завжди під пильним оком недремного КДБ. Карними органами кинуті за колючий дріт найбільш творчоактивних членів групи: М.РУДЕНКА, Л.ЛУК"ЯНЕНКА, О.ТИХОГО, О.БЕРДНИКА, М.МАТУСЕВИЧА, М.МАРИНОВИЧА, В.ОВСІЄНКА, СІЧКІВ /батька і сина/, Василя СТРІЛЬЦЕВА. Систематичними репресіями та шантажем кагебісти довели до самогубства правозахисника Михайла МЕЛЬНИКА. За членами групи, що перебувають на волі, установлений найпильніший нагляд, який у значній мірі паралізує діяльність групи, і все ж група продовжує свою діяльність, черпаючи собі сили в вірі, що її справа, за яку вона бореться, - то справедлива справа.

Зважав за потрібне підкреслити, що Українська громадська група Гельсінкі, як і всі інші Гельсінські групи Союзу, не бореться за політичну владу в країні, тобто ці групи не є політичними організаціями. Це організації громадські, дозволені конституціями УРСР і СРСР. У своїй діяльності українська правозахисна група керується правозахисними принципами, проголошеними такими

міжнародними документами, як Загальна Декларація прав людини, прийнята ООН і ратифікована СРСР, та Прикінцевий Акт Гельсінських угод, підписаний головами урядів та держав країн Європи, Канади, США та СРСР. І коли Українська група Гельсінки часом виступає проти державних законів /а вона виступала проти окремих і виступатиме далі!/ - то лише тоді, коли ці закони носять антигуманний характер і спрямовані проти прав людини, проти життя, свободи. Група вважає своїм святим обов'язком боротися проти законів, згідно з якими ведуться малі і великі війни, за якими ці війни готуються, проти законів, які дозволяють одній групі людей гнобити й експлуатувати інші, проти законів, що вбивають у людині людину, забирають у неї найцінніші її скарби - життя і свободу. Ставлення радянської держави до правозахисного руху в своїй країні є свідченням її суті, міри її демократизму. Декларовані на папері принципи, якими повинен керуватися радянський уряд, мусіли б не тільки уможливити вільну діяльність гельсінських груп, а й усіляко сприяти їх діяльності, що цілком укладається в ці принципи. Але радянська влада розправляє з членами її гірше, як з кримінальним елементом; тим самим вона підкреслює, що її гуманні принципи, які нібито визначають її діяльність, є паперовими цяцьками для показу, а не для користування.

Я маю закінчити свій виступ. Не раз підкреслюю: ви хочете знищити Литвина, але це вам не вдасться. Вбити в мені людину, вбити в мені віру в любов, у прекрасне, правду і свободу - вам не вдасться, панове прокурори. Литвин вас не боїться, панове начальники. Не боїться, хоч добре знає, чого ви варті, добре знає

ваше справжнє єство, знає, що таке радянська дійсність і радянська влада, що таке її карні органи. Не боїться, знаючи, що ви маєте фантастичні засоби знищення людей, що ви знищили мільйони безневинних співвітчизників. Не боїться, бо не вірить у всепереможну силу вашого зла, що становить суть вашої влади. Український поет Василь СМІРОНЕНКО писав: "Кожному катюзі слід зрозуміть: можна прострелити нозок, що думку породить, думку не можна вбити!". Моя любов до правди сильніша вашої смерти, панове вбивці. Так, любов дужча за смерть! Це істина над усі істини. І безперечним доказом її святости, її сили, її вічності є Ісус Христос - його безмежна і свята любов. Судді і кати Христа вважали, що, розіпнувши Його за слово Правди, вони знищили Його й духовно. А де ті судді і кати? Що з ними сталося? А Син Божий існує - живе в гущі самого життя, живе в серцях кращих людей планети, вселяючи віру в наше безсмертя, і частка Христової любови живе і в душі Литвина, дає йому сили нести свій хрест, і Литвин не шкодує, що йому випав цей хрест.

Я люблю людей, і це правда мого життя. Бо людей створила сила любови. Знаю, що є люди, які й мене люблять, і я вірю, що завтра їх буде більше, ніж сьогодні. А хіба це не щастя - любити інших, знати, що й тебе люблять? Я не маю зла і ненависти ні до кого з людей, навіть до тих, хто чинить мені зло. Думаю, що й вони не мають до мене ненависти. Зло прийшло в їхні душі ззовні, Його накиннули, як зашморга. Прийде час, і їх палитиме сором за те, що вони мені заподіяли. Але мої кати - ті ж жертви режиму, як і я. Наша спільна трагедія полягає в тому, що, вбивши в люди-

ні віру в Бога, людині прищепили віру в партію, державу, які по своїй природі є сили зла. Вся історія радянської держави є свідченням того, що насильство стало єдиним інструментом управління, єдиним важелем партійної диктатури. Культ "Октября" - це культ насильства, культ зла. Тобто це той же фашизм, але не коричневий, а "червоний". А фашизмові треба сказати своє рішуче ні!

Я вірю, що любов лежить в основі життя і вона подолає і будь-який фашизм - і це свята правда, правда, яку нам дарує небо.

ЩО ЧИТАТИ ПРО ЮРІЯ ЛИТВИНА

1. Юрій ЛИТВИН, Правозахисний рух на Україні, його засади та перспективи. - ж. "Сучасність", 1979, ч. 10, стор. 98-104.
2. Юрій ЛИТВИН, Останнє слово підсудного. - ж. "Сучасність", 1981, ч. I, стор. 119-128.
3. Це у справі Юрія ЛИТВИНА /самвидавний документ/. - ж. "Визвольний шлях", кн. 5, 1980, стор. 592-595.
4. Юрій Тимофійович ЛИТВИН. - ж. "Визвольний шлях", кн. 2, 1980, стор. 180.
5. "Українська Гельсінкська група під серйозною загрозою" повідомляє новий випуск її "Інформаційного бюлетеня". - Пресове повідомлення ЗП УГВР ч. 56/79, 20.VI.1979 р. /Архів ЗПУГВР/.
6. "Інформаційний бюлетень" про нові репресії в Україні. - Пресове повідомлення ЗП УГВР ч. 61/79, 6.VII.1979 р., /Архів ЗП УГВР/.
7. Утворення Української Гельсінкської групи попереджене десятиліттями напруженої боротьби українського народу. "Зерно посіяне і воно проросте". Новий випуск "Інформаційного бюлетеня" Української Гельсінкської групи з'ясовує її політичні позиції. - Пресове повідомлення ЗП УГВР ч. 68/79, 27.VII.1979 р. /Архів ЗП УГВР/.
8. Арештували Миколу ГОРБАЛЯ. Після божевільні Ю.ЛИТВИНА

запроторили знову в тюрму. Ю.БАДЗЬО чекає на суд. - Пресове повідомлення ЗП УТВР ч. 94/79, 29.X.1979 р.. /Архів ЗП УТВР/.

9. Судова розправа над членом Української громадської групи "Гельсінки" Юрієм ЛИТВИНОМ. - "Інформаційний бюлетень Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод. № I, січень 1980 року, стор. 7-10. /Архів ЗП УТГ/.

10. Юрій Тимонович ЛИТВИН.- "Інформаційний бюлетень Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод", № 2, березень 1980 року, стор. 3. /Архів ЗПУТГ/.

11. Редакційна стаття "Інформаційного бюлетеню Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод" № 4, травень 1980 р., стор. 1-2. /Архів ЗП УТГ/.

12. Юрій ЛИТВИН.- "Інформаційний бюлетень Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод", вересень 1980 року, стор. 5-6. /Архів ЗП УТГ/.

13. "Вісник репресій в Україні", 1980., 1-7, 4-26, 8-20, 10-22.

14. Заарештовано Юрія ЛИТВИНА, члена Української Гельсінської групи .- за УІС "Смолокип" газ. "Свобода", 1979 р.

15. Самвидавний документ інформує про життєвий шлях Юрія ЛИТВИНА.- газ. "Свобода", № 294, 28.XI.1979 р.

16. Григорій ІВАНЕНКО. 47-ме число журналу "Хроника те-

кущих событий" про переслідування українських громадян в СРСР.-
радіо "Свобода", 20.IX.1979 р.

17. Історія радянської влади - це історія злочинів КГБ -
заявив на суді Юрій ЛИТВИН.- за ПС ЗПУГВР газ. "Свобода", №213,
4.X.1980 р.; газ. "Гомін України", № 44, 22.X.1980 р.; газ. "Ук-
раїнське слово", ч. 2031, 26.X.1980 р.; газ. "Український голос",
ч. 48, 29.X.1980 р.

18. Українська група в справі Юрія ЛИТВИНА - газ. "Свобо-
да", № 219, 9.X.1980 р.

19. Звернення в справі Юрія ЛИТВИНА.- за ПС ЗП УГгрупи
газ. "Українські вісті", ч.41, 22.I.1980 р.

20. Хроніка подій на Україні.- ж. "Діалог", ч. 3, 1980 р.,
стор. 76, 84.

21. На Заході одержано наступний самвидав. - ж. "Діалог",
ч.4, 1980, стор. 60.

22. Ю.Т.ЛИТВИН. - "Хроника текущих событий", вып. 37
/30.IX.1975 г./ . Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1975, стор. 59.

23. Ю.ЛИТВИН.- "Хроника текущих событий", вып. 39 /12.II.
1976 г./ . Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1976, стор. 26-27.

24. Ю.ЛИТВИН, Комитету защиты прав человека и гражданина
при ООН /Коми АССР, ИТУ-25, 9 марта 1977 г./.- "Хроника теку-
щих событий", вып. 46 /15.VIII.1977 г./ .Изд-во "Хроника, Нью-Йорк,

1977, стор. 66-67.

25. ЛИТВИН Ерий Тимонович. /Див. "Список политзаключенных, известных Фонду помощи, по состоянию на середину августа 1977 г./ - додаток до ж."Хроника текущих событий", вып. 46 /I5.VIII.1977 г./, Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1977, стор. 116.

26. Ерий ЛИТВИН. - "Хроника текущих событий", вып. 47 /30. XI.1977 г./, Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1977, стор. 109, 129.

27. В.ЛИТВИН. - "Хроника текущих событий", вып. 51 /1.XII. 1978 г./, Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1979, стор. 104-105.

28. О Ю.ЛИТВИНЕ.-"Хроника текущих событий", вып. 56 /I.VIII. 1979 г./, Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1980, стор.69-70, 72.

29. Суд над ЛИТВИНОМ. - "Хроника текущих событий", вып. 55 /31.XII.1979 г./, Изд-во "Хроника", Нью-Йорк, 1980, стор. 5.

30. Розділ "В тюрмах и лагерях" - ж."Хроника текущих событий", вып. 57 /3.VIII.1980 г./, стор. 79 машинопису.

31.ЛИТВИН Ю. - Вести из СССР, 1979: 12-10, 15-1, 16-42, 18/19-74, 23-13, 24-1; 1980: 1-14, 1-82, 2-58, 5-55, 9-103.

32. Human Rights Commission, World Congress of Free Ukrainians, "Yuriy Tymonovych Lytvyn", The Persecution of the Ukrainian Helsinki Group, Toronto, Canada, 1980, pp. 31-32.

33. "Ukrainian Human Rights Monitor Is Given Three Years' Hard Labor", The New York Times, December 21, 1979.

34. "Lytvyn Transferred to Solitary", The Ukrainian Weekly, November 4, 1979.

